

POSUDEK OPONENTA

na diplomovou práci Víta Kuklíka

Role informačních a komunikačních technologií v procesu rozvoje chudých zemí

Předmětem práce jsou informační a komunikační technologie (ICT) v rozvojových zemích. Jedná se o aktuální téma, protože technologie vyvinuté v rozvinutých zemích jsou adaptovány v chudých zemích, kde mohou přispívat k rozvoji. Hlavním cílem práce je analyzovat vliv těchto technologií na rozvoj chudých zemí a identifikovat a klasifikovat mechanismy, kterými se uplatňují. Práce těchto cílů z větší míry dosáhla.

Obsahová stránka

Práce je rozdělena do dvou hlavních částí. První část (druhá kapitola) přináší kontext vztahů mezi ICT a rozvojovými zeměmi a dále zkoumá statistické závislosti mezi ukazateli socioekonomického rozvoje a ICT. Druhá část práce (třetí kapitola) analyzuje vztah mezi ICT (operacionalizované jako mobilní telefony a počítače/internet) a čtyřmi oblastmi rozvoje – ekonomické aspekty, zdravotní péče, vzdělávání a zemědělství.

Přestože struktura práce (návnost „makro“ a „mikro“ pohledu) je logická, domnívám se, že forma zpracování statistické „makro“ části může přinést jen omezenou informační hodnotu. Výsledky korelační analýzy v některých případech vypovídají spíše o limitech některých ukazatelů (např. gramotnost jako ukazatel vzdělání), práce nejde příliš do hloubky těchto vztahů. V některých případech autor pravděpodobně zaměňuje sílu korelace a její statistickou významnost.

Hlavní přidanou hodnotu práce však spatřuji v následující kapitole. V ní autor provedl kompilaci většího počtu výzkumů, které se věnují vztahu mezi mobilními telefony a internetem na straně jedné a socioekonomickým rozvojem, a to ve čtyřech různých oblastech. Tato kapitola je založena na studiu většího množství výzkumných prací a je zpracována velmi dobře. Oceňuji, že autor jde nad rámec kompilace a snaží se v poslední části této kapitoly analyzované výzkumy systematicky zhodnotit. Každou studii klasifikuje dle jejího vlivu na rozvoj a u každé oblasti provádí souhrnné zhodnocení. Jakkoli o některých postupech (způsob klasifikace/zhodnocení studií) a závěrech (viz dotazy dále) lze diskutovat, tuto část hodnotím velmi pozitivně.

Práce s literaturou

Autor pracuje s literaturou korektním způsobem. Stěžejní část práce je založena na relativně vysokém počtu zdrojů, přičemž se jedná především o aktuální odborné práce. Forma odkazování na zdroje v textu práce i zpracování seznamu literatury jsou provedeny konzistentním způsobem.

Formální stránka

Formální zpracování do větší míry odpovídá nárokům na odborný text. Práce má všechny obvyklé náležitosti a je psána srozumitelně. Za nedostatek lze označit vyšší výskyt jazykových chyb (překlepy, interpunkce, záměna pomlček a spojovníků aj. – viz např. abstrakt). Pěkné a přehledné je zpracování grafů (byť některé jsou mírně rozostřené), které autor i uvnitř grafu označil popisky v češtině. Vyskytují se menší nekonzistentnosti ve zpracování korelačních tabulek.

Témata k diskusi

Ve třetí kapitole dochází autor k závěru, že ve všech oblastech má intervence mobilních telefonů větší pozitivní vliv než intervence počítačů/internetu a že nejslabší vliv je na ekonomické aspekty a vzdělání. Nabízím tyto podněty k diskusi při obhajobě:

- Jak vysvětlit tyto závěry v kontextu korelační analýzy, která dokládá vyšší asociaci internetu s rozvojem (oproti mobilům) a vyšší asociaci k HDP na osobu (oproti očekávané délce života a gramotnosti)? Mají závěry korelační analýzy v tomto smyslu vypovídací hodnotu? Jak interpretovat argument, že „mobily se dnes šíří tak rychle, že nejsou s rozvojem tak silně svázány“ (s. 39)?
- Mohou být výsledky ovlivněny rozdílnou náročností ICT gramotnosti pro efektivní využívání mobilů oproti počítačům/internetu? Co například *potenciál* počítačů/internetu ve vzdělávání?
- Do jaké míry jsou výsledky ovlivněny výběrem „intervenčních projektů“? Telecentra versus využití počítačů/internetu ve firmách u ekonomických aspektů, připomínkový systém pro pacienty versus počítačové technologie ve zdravotnictví atd.
- Otázka odlišení vlivu počítačů a internetu.

Celkové hodnocení

Práce je kvalitně zpracovanou (zejména kompilační) studií o vlivu informačních a komunikačních prostředků na rozvoj chudých zemí. Cenná je především třetí kapitola s vlastním systematickým zhodnocením autora. Menší výhrady jsou uvedeny výše.

Práci **doporučuji k obhajobě** a navrhuji hodnocení **výborně až velmi dobře** dle obhajoby.

Olomouc, 12. září 2013

Miroslav Syrovátka